

BOK

I 2012 preget utstillingen «Junaiten i Lillesand» By- og sjøfartsmuseet i Lillesand. ARKIVFOTO

Junaiten i våre hjerter

Født like etter krigen var jeg fascinert av Amerika, lukten fra pakkene til jul, kjolene som mor og tanter prøvde under stor munterhet, sommerbesøk av onkler med Reader's Digest på nattbordet og småpenger til en is raslende i lomma.

Historie «Junaiten i Lillesand»

Redaksjon: Kristen Heldal, Merete Heldal, Anne Sophie Høegh-Omdal og Kari Michelsen. Utgitt av Lillesand by- og sjøfartsmuseum

Med «Junaiten i Lillesand» ble det nært igjen, Agders fortid som amerikansk «delstat». De som reiste over etter krigen, sendte eller kom hjem med møbler, elektriske artikler, klær, tyggegummi, leker og ikke minst fortellinger om velstand og muligheter.

Nåvel, Amerika-eventyret er langt mer sammensatt. Tidligere generasjoner møtte en hard virkelighet. Historier både om dem som klarer seg og dem som gikk under, har fått plass i «Junaiten i Lillesand», som er basert på en utstilling ved samme navn i Lillesand i 2012. Særlig det økonomiske krakket i mellomkrigstiden sendte mange ut i arbeidsledighet og fattigdom. En del havnet i Ørkenen Sur, en «norsk» slum i Brooklyn. Thor Gotaas og Roger Kvarsvik har gitt ut en bok om den.

Likevel, de fleste gjorde det bra i sitt nye hjemland, trivdes og ble, mens en firedel vendte hjem. Mathilde Heldal (1893-1979) ble en vellykket kokk og arbeidet for rike familier som Morgan og Vanderbilt før hun kom til Kennedy-familien, der hun ble i 22 år. Slik ble hun godt kjent med mennesker som kom

til å prege amerikansk politikk i et par generasjoner, president John F., senatorene Robert og Edward. Familien har i dag en rekke gaver Heldal fikk av kennedyene.

En annen kvinne fra Lillesand som fikk et liv i nærheten av berømte mennesker, var motedesigneren Jessie Hansen (f. 1929) som blant annet tegnet for motehuset Elizabeth Arden. Karen Dorthea Grønn Hanssen (1895-1975) hadde 40 år som «chambermaid» hos rikfolk som Rockefeller. De tre kvinnene forble ugifte og vendte tilbake til Lillesand etter endt yrkesliv. Det stod en aura av Junaiten rundt dem. Slik ble de en stadig påminnelse for omgivelsene om USA mens amerikansk realpolitikk langsomt kjølnet vår kjærlighet.

Boken inneholder en rekke fine fotografier av klær, leker, arkivalia og relevant statistikk. Det blir en del gjentakelser i artiklene, og ikke alt er direkte forbundet med Lillesand, men jevnt over er det levedygtig stoff. Lista har flere slike bøker, i fjor kom en bok om og av Landvik-folk i USA, men betydningen Junaiten fikk for Agder, trenger dypere analyser.

ALF KJETIL IGLAND

– Historisk drama som fenger

Roman «Kjempenes fall»
Ken Follett
Cappelen Damm

Per Arnstein Aamot, direktør i Dyreparken

Hvilken bok anbefaler du?

Akkurat nå vil jeg anbefale første bind i Ken Folletts trilogi om det 20. århundre; «Kjempenes fall». Siste bind i trilogien kommer i løpet av høsten, og om man ikke allerede har lest de to foregående bøkene, er det en perfekt anledning. Historisk drama som fenger, og som samtidig frisker opp historiekunnskapene.

Tre favorittforfattere?

Jeg har lenge likt bøkene til John Grisham, og synes fremdeles hans nye utgivelser fenger. Ken Follett er nok også en jeg stort sett leser det som kommer fra. Ellers liker jeg godt Carlos Ruiz Zafon.

Hvilken forfatter er overvurdert?

Personlig er jeg ikke spesielt begeistret for Dan Brown. Synes historiene rett og slett blir ufrivillig komiske.

Låner du, laster du ned eller kjøper du bøker?

Kjøper. Stort sett innbundet eller paperback, men har alltid en lydbok tilgjengelig for bilen. Synes ofte en god innlesning kan tilføre originalboken noe.

Når leser du?

Leser mye på hytta og ellers i ledige stunder.

Hvilken bok leser du neste gang?

Jeg har «The Once and Future King» av T.H. White på listen. Ellers blir det å stupe inn i «På grensen til evigheten» fra Ken Follett når siste bind kommer til høsten.

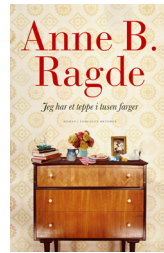
Hvilke bøker leser du absolutt ikke?

Jeg leser ikke spesielt mye fagbøker utenom det som er relevant for jobben.

KJETIL SAMUELSEN

Varmt morsportrett

Roman
Anne B. Ragde
«Jeg har et teppe i tusen farger»

Rammefortellinga i romanen, som handlar om mor til forfatteren, dekker dei siste dagane av livet til hovudpersonen Birte, fødd i Danmark.

Retrospektiv teiknar Ragde eit fascinerande og fasettert portrett av åleinemora si: sterk, kompromisslaus, intelligent og politisk plassert i høyre. Ho er maskinkøyrar, har utedo og manglar dusj – og bur med to barn midt i Trondheim på 1950- og 1960-talet. Det ho har av fritid blir brukt på litteratur.

Forfatteren sjølv er sentral gjennom heile boka, naturleg

nok. Nemnast må også at Ragde tidlegare har skrive om mor si i «Arsenikktårnet» (2001), men der heitte både Birte og Anne noko anna. Og, for å ha slått det fast, sjølv om «Jeg har et teppe i tusen farger» er ein god roman, var «Arsenikktårnet» etter mi meining endå betre. Kanskje har det noko med at forfatteren i boka frå 2001 stod friare når det gjaldt personeteikning? Drivet var betre, og sjølv om «Arsenikktårnet» fylte nesten 450 sider («Jeg har et teppe i tusen farger» er nær 150 sider kortare) var den boka fastare i fisken. Årets bok hadde hatt godt av ei viss innstramming.

Helsevesenet i Oslo generelt, og Furuset sykehjem spesielt må tole skarp kritikk. Hadde ikkje Anne og systera stilt opp, hadde dei siste dagane til Birte blitt svært vonde. «Jeg har et teppe i tusen farger» bør bli lesen av mange politiskarar – og ikkje berre i Oslo.

BJARNE TVEITEN

Friskt og frekt om å vere femten

Ungdomsroman
Arne Svingen
«Primitive pungdyr»
Gyldendal

Hovudpersonen Rikard, 15 år, kalla Dick, har som uttala mål å bli verdsmeister i det å vere negativ. Kameraten Jonna synst det meste Dick seier er fornuftig –

og omvendt. Målet lykkast tidvis, men så er det kjærleiken då, nærare bestemt Vilde – ei jente han fell pladask for. Då er det ikkje like enkelt å vere negativ alltid.

Utan at eg skal seie noko større om handlinga, romanen har eit flott driv heile vegen, med mange innlagde høgdepunkt, kjelkete val-situasjonar, forviklingar og sinns-

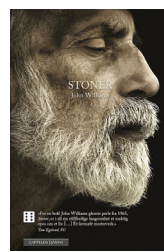
svake påfunn. Ein heidundrande heime-åleine-fest tek fullstendig av, og når politiet og pappa etter kvart kjem, ligg Dick og Vilde og kliner i buskane utanfor det ramponerte huset. For ikkje å snakke om når han misser dyden – skildringa er ein herleg miks av ømheit, alvor, humor og, nei det får halde.

Språket er eit kapittel for seg. Kostelege litterære bilde har vel alltid vore typisk for Svingen, men i «Primitive pungdyr» overgår han seg sjølv med ekvilibristiske språksprell som fekk meg til å opne latterdøra hemningslaust. Dick liknar litt på Klaus Hagerup-figura Markus, men berre litt. Svingens hovudperson er frekkare, råare også, men kanskje først og fremst ein psykologisk meir mangfaldig samansett ungdom.

Romanen er lettlesn, og sett med relativt stor skrift. Har du ein gut i tenåra som ikkje liker å lese? Prøv denne! BJARNE TVEITEN

Handler om deg og meg

Roman
John Williams
«Stoner»
Cappelen Damm

Hva kan man egentlig få ut av et liv? Ingen husker William Stoner etter hans død, professoren som levde et stille liv. Det er utgangspunktet i denne romanen, som er ute på norsk nesten 50 år etter utgivelsen i 1965.

Det handler om bondesønnen som skal overta familiegården. Han blir sendt på jordbruksskole i byen, hvor han oppdager litteraturen, bryter med generasjonene før ham og velger en akademisk karriere.

Romanen handler om nye sjanser. Om et samfunn i endring. Om kjærlighet. Og alle de store, eksistensielle tingene i livet. Alt forklarer med korte, nøkterne setninger i boka.

«Stoner» hylles av både forlag og anmeldere. Så, er den bare oppskrytt, slik snakkiser ofte er? Heldigvis ikke! Williams roman fortjener alle superlativene den har fått, og klarer å skildre en manns liv og tidsepoke på en så treffende måte at setninger må leses igjen og igjen.

Romanen er en ærlig, rå og klok beskrivelse av et livsløp, av å være et menneske, hvordan det er å leve, av valg som er riktige eller gale, og følgene av valgene vi tar.

Det er en bok det er umulig å være likegyldig til. Den er vond. Og oppstemt. Det er tidløst og universelt, og det handler om deg og meg. ANETTE OS